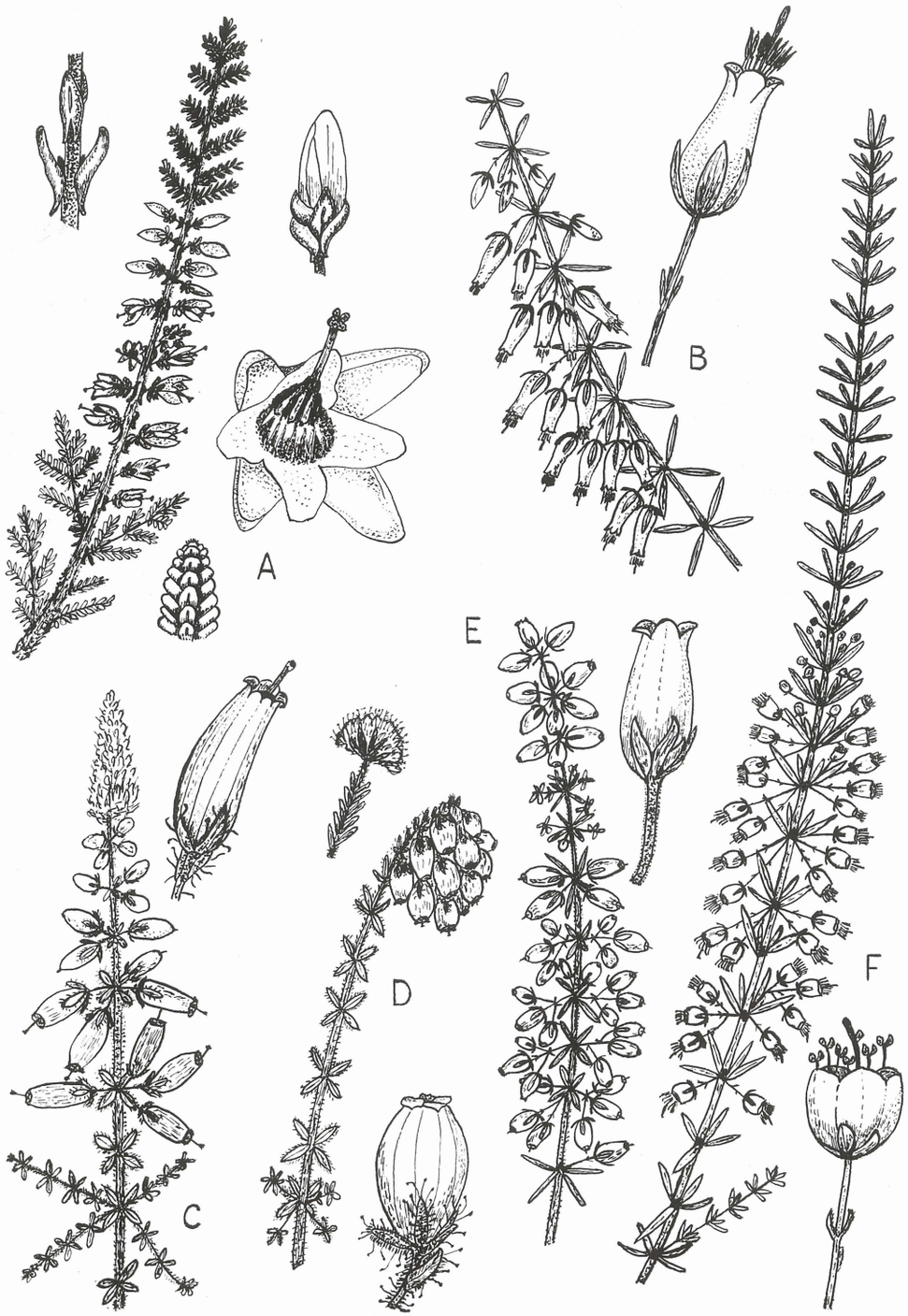

A Calluna vulgaris B Erica carnea C Erica ciliaris D Erica tetralix
E Erica cinerea F Erica vagans (tek. H. J. van de Laar)

H. J. VAN DE LAAR[1])

CALLUNA EN ERICA

De geslachten *Calluna* en *Erica* behoren tot de familie van de Ericaceae of Heidekruidachtigen. De Zweedse botanicus LINNAEUS beschreef in "Species Plantarum" (1753) het geslacht *Erica* met een groot aantal soorten. Eén ervan noemde hij *Erica vulgaris*. Later werd deze soort afgesplitst en kreeg de naam *Calluna vulgaris*. *Calluna* is met deze enige soort een zogenaamd monotypisch geslacht. Heden ten dage wordt in de praktijk soms nog de naam *Erica* voor het geslacht *Calluna* gebruikt.

CALLUNA. Het geslacht *Calluna* heeft tegenoverstaande, meestal dakpansgewijs geplaatste bladeren. De kelk is langer dan de bloemkroon en heeft meestal dezelfde tot iets donkerder kleur.
Het geslacht *Erica* heeft bladeren in kransen. De kelk is veel korter dan de meestal sterk gekleurde bloemkroon en is groen of zwak gekleurd. Dit betekent dat de kleur van Erica's wordt bepaald door de bloemkroon, terwijl de kleur van de Calluna's grotendeels wordt bepaald door de grotere, eveneens gekleurde kelkbladeren.

ERICA. Het geslacht *Erica* bevat circa 600 soorten, hoofdzakelijk voorkomend in Zuid-Afrika, de bergen van tropisch Afrika en voorts in het Middellandse Zeegebied en Noord-Europa. In Afrika komen meters hoge struiken voor met schitterend gekleurde bloemen. Het aantal in Europa in het wild voorkomende soorten is slechts 15. De bekendste hiervan zijn *Erica carnea, E. ciliaris, E. cinerea, E. tetralix* en *E. vagans*. Minder bekend bij ons zijn *Erica arborea, E. mackaiana, E. mediterranea* en *E. terminalis*. *Erica tetralix* is de in ons land algemeen bekende dopheide van de vochtige heidevelden.

De meest winterharde soorten van *Erica* zijn *E. carnea* en *E. tetralix*. Minder winterhard zijn *E. cinerea, E. terminalis* en *E. vagans*; aanmerkelijk gevoeliger voor vorst zijn *E. arborea, E. ciliaris, E. mackaiana* en *E. mediterranea*.

In de cultuur zijn enkele hybriden bekend die voor het merendeel in het wild werden verzameld; dit zijn bijvoorbeeld *Erica darleyensis* (*carnea* × *mediterranea*), *E. praegeri* (*mackaiana* × *tetralix*), *E. watsonii* (*ciliaris* × *tetralix*) en *E. williamsii* (*tetralix* × *vagans*).

SORTIMENT. De laatste jaren is zowel in Nederland als in het buitenland een grote interesse ontstaan voor *Calluna* en *Erica*. In Nederland worden thans bijna 300 verschillende soorten en cultivars gekweekt, waarvan een aantal in een zeer beperkte hoeveelheid. De grote heidetuin te Driebergen-Rijsenburg trekt jaarlijks zeer veel bezoek. Vanuit de kwekerij van de plantsoenendienst te Driebergen worden reeds circa tien jaren vele Calluna's en Erica's onder kwekers en liefhebbers verspreid. Mede hierdoor ontstonden er in Nederland steeds meer belangrijke heidecollecties.

Het laatste keuringsrapport van *Calluna* en *Erica* van de Koninklijke Vereniging voor Boskoopse Culturen dateert van 1956. Sindsdien werden zoveel nieuwe cultivars uit het buitenland geïmporteerd, dat de Keuringscommissie het nodig heeft geacht dit sortiment nogmaals op sier- en gebruikswaarde te beoordelen. Op de sortimentstuin van het Proefstation voor de Boomkwekerij te Boskoop werd een groot sortiment ter vergelijking aangeplant. Deze collectie werd enkele jaren achtereen gekeurd terwijl door regelmatige observatie van de grote verzameling te Driebergen belangrijke gegevens werden verkregen.

De verwarring in het sortiment op de Nederlandse kwekerijen én in collecties is reeds lang ontstellend groot. Naar aanleiding van de keuringen en het kritisch bestuderen van het gekweekte sortiment werd reeds een begin gemaakt met het op naam brengen van het mate-

---

[1]) Proefstation voor de Boomkwekerij; Consulentschap voor de Tuinbouw, Boskoop.

riaal op de kwekerijen. Bovendien werden collecties gecontroleerd van waaruit het oorspronkelijke stekmateriaal wordt verspreid. Deze zuivering van het sortiment blijkt dringend noodzakelijk te zijn en zal in de komende jaren moeten worden voortgezet. De kweker zal tevens worden gewezen op het onderstaande, aanbevolen sortiment.

In Engeland bestaat voor *Calluna* en *Erica* zoveel interesse dat er in 1963 een "Heather Society" werd opgericht die bijeenkomsten organiseert en een jaarboek uitgeeft. De registratie van het in Europa gekweekte heidesortiment ligt in handen van de Engelsman D. McClintock, waarmee een nauw contact werd onderhouden in verband met de te gebruiken nomenclatuur in dit artikel. Er heerst nogal verwarring over de juiste schrijfwijze van de namen. De laatste jaren zijn in Engeland drie mooie boeken uitgegeven, die uitsluitend handelen over heide en het gebruik hiervan in tuinen. De daarin gebruikte nomenclatuur laat echter soms te wensen over.

SNOEI. Uit een vergelijkende proef is duidelijk gebleken dat heide uitstekend kan worden gesnoeid. Enige snoei in maart-april, vooral van Calluna, is zeer belangrijk en zelfs wenselijk om een verjonging van de planten te verkrijgen. Hoge, losgroeiende Calluna-cultivars blijven, door een jaarlijkse snoei, korter en dichter. Bovendien wordt de groei hierdoor gestimuleerd hetgeen zeer belangrijk is voor de typische loofplanten. In collecties is voorts gebleken dat de heidekever alleen voorkomt in zeer oude heideplanten die nimmer worden gesnoeid. Door de Nederlandse Heidemaatschappij en het Staatsbosbeheer worden daarom de heidevelden van tijd tot tijd gemaaid of afgebrand, om explosies van de heidekever tegen te gaan.

ZIEKTEN. Sommige Calluna-cultivars zoals bijvoorbeeld 'H. E. Beale' zijn gevoelig voor bepaalde schimmels als *Phytophthora* (een bodemschimmel) en *Rhizoctonia* (dradenschimmel). Tegenwoordig wordt tegen bodemschimmels de grond ontsmet met methylbromide of methylisothiocyanaat (Di-Trapex); tegen dradenschimmel wordt gespoten met captan.

GRONDSOORT. Calluna's en Erica's groeien het beste op een vochtige, humushoudende, enigszins zure zandgrond. Schrale gronden met een te hoog pH-getal kunnen worden verbeterd door bijmenging van bosgrond en/of tuinturf. Op lichte kleigronden en iets kalkhoudende zandgronden kan alleen *Erica carnea* met redelijk succes worden geplant.

PLANTAFSTANDEN. De juiste plantafstand van *Calluna* en *Erica* is sterk afhankelijk van de soort en de cultivar, de grondsoort en de grootte van de aan te leggen heidetuin. In het algemeen moeten Calluna's als bijvoorbeeld 'Mullion' en 'Tenuis' op een afstand van 20–30 cm worden geplant. Voor typen als 'J. H. Hamilton', 'Robert Chapman' en 'Tib' is een afstand van 30–45 cm voldoende terwijl de forsgroeiende cultivars als 'Alportii', 'H. E. Beale' en 'Long White' een afstand van 45–60 cm nodig hebben.
Erica carnea-vormen worden meestal geplant op een afstand van 25–40 cm; de zeer breedgroeiende 'Springwood White' op 50–70 cm.
Vrijwel alle cultivars van *Erica ciliaris* planten op een onderlinge afstand van 30–45 cm, evenals de meeste *Erica cinerea*-vormen. Uitzonderingen zijn onder andere de zwakgroeiende 'Alba Minor' en 'Coccinea', waarvoor een afstand van 20–30 cm voldoende is.
Erica darleyensis-cultivars bedekken de bodem vrij snel over een afstand van 45–60 cm.
Erica tetralix-vormen groeien minder snel en hebben voldoende aan een onderlinge afstand van 30–45 cm.
Erica vagans cultivars, bijvoorbeeld 'Lyonesse' en 'Mrs. D. F. Maxwell' eveneens planten op 30–45 cm afstand; de forsgroeiende vormen als 'Grandiflora' minstens op 45–60 cm afstand.
Voor kleine tuinen is het wenselijk de kleinste van de hierboven genoemde plantafstanden aan te houden; de grootste maten daarentegen voor oppervlakten van meer betekenis.

BENAMING. In de navolgende beschrijvingen wordt nogal eens opgemerkt dat een bepaalde cultivar in Nederland bekend is onder een andere naam. Deze vermelding is noodzakelijk gebleken bij de huidige verwarring. Binnen afzienbare tijd zullen de planten op de meeste kwekerijen en in collecties grotendeels op naam zijn gebracht. De in wezen foutieve namen moeten nu worden genoemd om de kweker te attenderen op eventuele verwarring. Wanneer op het merendeel van de kwekerijen het sortiment goed op naam is gebracht, moeten de nu geldende opmerkingen over afwijkende namen als niet gesteld worden beschouwd.

CALLUNA

KEURINGSRAPPORT

Waardering: * * * = uitstekend (*excellent*)
* * = zeer goed (*very good*)
* = goed (*good*)
s = voor speciale doeleinden (*for special purposes*)
o = kan vervallen (*can be eliminated*)

Calluna vulgaris — "Struikheide" — Europa, W.-Azië en N.-Afrika
syn. *Erica vulgaris*

Bladhoudende heester met kleine, 1–3 mm lange, tegenoverstaande, kruiswijs geplaatste, kale of behaarde bladeren. Groeiwijze meestal opgaand en sterk vertakt, zeer variabel, 30–90 cm (soms tot 200 cm) hoog. Maximale hoogte in Nederland 90 cm. Planten soms met liggende en zelfs neerhangende takken. Bloemen 4-tallig, alleenstaand in de oksels van de bladeren, in tros- of pluimvormige bloeiwijze. Bloemkroon klein, korter dan de kelk en meestal van dezelfde kleur. Bloeitijd in Nederland augustus-september; in het gehele verspreidingsgebied van juni tot december–januari.

De Nederlander W. BEIJERINCK onderscheidt in "CALLUNA, a monograph on the Scotch Heather" (1940) twee variëteiten, namelijk:
var. *genuina* (var. *glabra*) als typische, algemeen voorkomende, kale of vrijwel kale variëteit;
var. *hirsuta* met dicht behaarde jonge twijgen en bladeren.

De soort komt in bijna geheel Europa voor behalve in Zuid-Italië en het zuidelijk deel van het Balkan Schiereiland. Voorts in West-Azië, Afrika (N.W. Marokko) en de Azoren. In oostelijk Noord-Amerika is de plant waarschijnlijk ingevoerd en hier en daar verwilderd.

De winterhardheid verschilt naar de plaats van herkomst; cultivars in het wild in Portugal verzameld zijn in Nederland zeer vorstgevoelig. In de kleur van het loof zijn grote verschillen waar te nemen.

SORTIMENT: Reeds anderhalve eeuw worden benaamde cultivars vegetatief vermeerderd. Vooral in Engeland heeft men veel in het wild verzameld. Nog steeds komt hier de grote stroom van nieuwe cultivars vandaan. Deze zijn deels in het wild verzameld, deels gewonnen door stelselmatig selecteren in kwekerijen.

CULTUURVARIËTEITEN:

o 'ALBA' — aug.–sept., 40 cm
Bloemen wit; loof lichtgroen.
Onder deze naam worden dikwijls andere witbloeiende vormen gekweekt en verhandeld. Hetgeen in Nederland hier en daar nog als 'Alba' voorkomt is overtroffen door betere witbloeiende cultivars.

o 'ALBA DUMOSA' — syn. *dumosa* — juli–aug., 40 cm
Bloemen wit; groeiwijze spreidend.
Zeer veel gelijkend op 'Alba Elegans' doch vroeger bloeiend.

'ALBA ELATA' — sept.–okt., 60 cm
Bloemen wit; loof heldergroen, twijgen dun.
Hetgeen onder deze naam in Nederland voorkomt is de vroeger bloeiende 'Alba Erecta'. De echte 'Alba Elata' werd onlangs door het Proefstation uit Engeland geimporteerd. Is nog niet gekeurd.

o 'ALBA ELEGANS' — aug.–sept., 40 cm
Bloemen wit; groeiwijze breed en spreidend.
Zeer oude vorm, overtroffen door andere witbloeiende Calluna's.

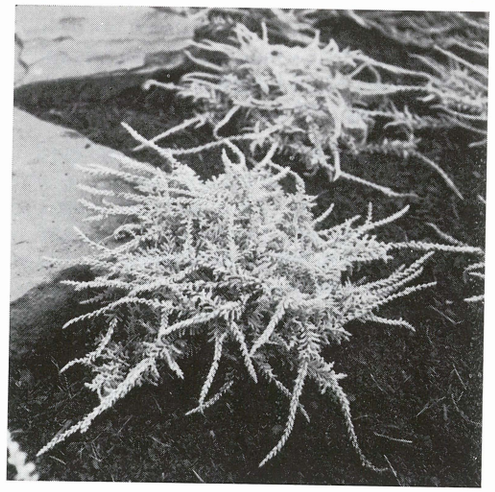

Calluna vulgaris 'Golden Carpet'

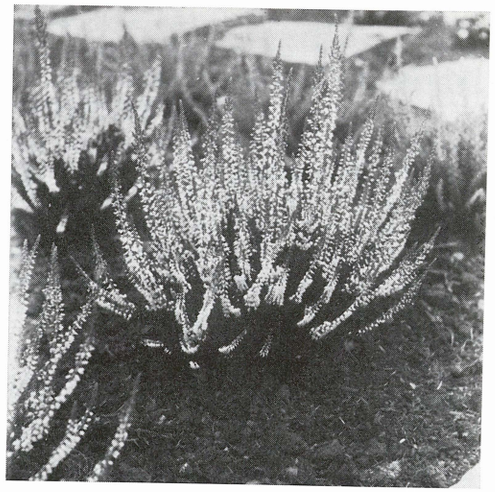

Calluna vulgaris 'Alba Erecta'

* * 'ALBA ERECTA' — aug.–sept., 50 cm
Bloemen zuiver wit; loof heldergroen; groeiwijze stijf rechtopgaand.
Prachtige witbloeiende Calluna die in Nederland onder meerdere namen voorkomt. Nagenoeg al het materiaal dat onder de naam 'Serlei' en 'Alba Elata' wordt gekweekt is deze hoog gewaardeerde 'Alba Erecta'.

o 'ALBA JAE' (Fred. J. Chapple, vóór 1960) — juli–aug., 50 cm
Bloemen wit; loof tamelijk lichtgroen; groeiwijze opgaand. 'Alba Erecta'is mooier.

* * 'ALBA PLENA' (Duitsland, ca. 1935) — aug.–okt., 40 cm
Bloemen zuiver wit, gevuld; groeiwijze breed en spreidend, sierlijk; goede bodembedekker.
Bij de vermeerdering van deze gevuldbloemige cultivar moet steeds worden gelet of het stekmateriaal gevulde bloemen heeft. 'Alba Plena' slaat vaak terug naar de enkelbloemige 'Alba Elegans', waar hij een sport van is.
De uit Amerika afkomstige 'Else Frye' is naar alle waarschijnlijkheid gelijk aan 'Alba Plena'.

* 'ALBA PRAECOX' (G. Arends 1938) — juni–aug., 40 cm
Bloemen zuiver wit; loof vrij donkergroen; groeiwijze breed-opgaand. Eén van de vroegstbloeiende witte Calluna's.

'ALBA RIGIDA' — syn. 'Rigida Prostrata' — aug.–sept., 15 cm
Bloemen wit; loof donkergroen; groeiwijze zeer laag en spreidend met korte, stugge twijgen. Geschikt voor de rotstuin. Niet gekeurd.
In Nederland soms gekweekt onder de namen 'Decumbens Alba' en 'Procumbens'; in Engeland onder de synoniemnaam 'Rigida Prostrata'.

* * 'ALPORTII' — syn. 'Atrorubens' — (Engeland 1838) — aug.–sept., 70 cm
Bloemen roodachtig paars; forse opgaande groeiwijze.

o 'ALPORTII PRAECOX' (G. Arends 1938) — juni–aug., 40 cm
Bloemen roodachtig paars. Eén van de vroegstbloeiende Calluna's.
Zwakke plant, gevoelig voor ziekten. De minder hoge 'Tenuis' is beter.

o 'ARGENTEA' — aug.–sept., 30 cm
Bloemen lichtpaars; twijgtopjes in voorjaar zilverachtig groen. Loofplant.

o 'AUGUST BEAUTY' — aug.–sept., 40 cm
Bloemen wit; loof lichtgroen; groeiwijze breed-opgaand, vaak met naar beneden gebogen takken.
In Nederland zelden soortecht voorkomend.

o 'AUREA' (1834) — juli–sept., 40 cm
Bloemen licht paarsrose; loof goudgeel, in de winter enigszins bruinrood.
Deze oude vorm is overtroffen door nieuwere cultivars als bijv. 'Robert Chapman'.
Het in Nederland aanwezige materiaal dat door de Engelsman R. E. Hardwick als 'Spitfire' in de handel werd begracht, gelijkt zeer veel op 'Aurea'; zeer waarschijnlijk is hij hieraan gelijk.

* 'BARNETT ANLEY' (Engeland, vóór 1960) — aug.–sept., 50 cm
Bloemen zuiver paars, lange aren; groeiwijze zeer breed en bossig, goede bodembedekker.
Een nieuwigheid met een goede paarse kleur. In Nederland sinds enkele jaren in cultuur.

'BEOLEY GOLD' (J. W. Sparkes, vóór 1967) — aug.–sept., 40 cm
Bloemen helderwit; loof zuiver geel, ook in de winter.
Gelijkt zeer veel op 'Gold Haze'; groeit echter iets lager en het loof is nog opvallender van kleur. Nieuw. Nog niet gekeurd.

o 'BLAZEAWAY' (J. W. Sparkes) — aug.–sept., 45 cm
Bloemen zacht lilapaars; loof bronsgeel, in de winter bronskleurig rood verkleurend.
Is praktisch gelijk aan 'Robert Chapman' doch zowel in de zomer als in de winter minder fraai van kleur. Kan dus uit het sortiment verdwijnen. Betrekkelijk nieuw.

o 'CAERKETTON WHITE' (Ponton) — juni–juli, 30 cm
Bloemen wit; talrijk, bloeit slechts kort; groeiwijze breed en laag.
De vroegst bloeiende Calluna in het hele sortiment. De iets later bloeiende 'Alba Praecox' is mooier.

o 'COCCINEA' — aug.–sept., 25 cm
Bloemen donker karmozijnrood; loof zachtgrijs, later grijsgroen.
Oude vorm; in Nederland zeer zelden soortecht voorkomend.

* 'COUNTY WICKLOW' — syn. 'Camla Variety' — (Maxwell & Beale) — aug.–sept., 25 cm
Bloemen zilverachtig lichtrose, gevuld; zeer gedrongen groeiwijze.
Prachtige vorm, groeit zwak, terwijl bij fel zonnig weer de bloemen spoedig bruin worden.

s * 'CUPREA' (vóór 1873) — aug.–sept., 45 cm
Bloemen lichtpaars; loof bronsgeel, bronskleurig roodbruin in de winter; groeiwijze opgaand.
Oude, thans nog veel gekweekte cultivar.

* * 'C. W. NIX' (Maxwell & Beale) — aug.–sept., 80 cm
Bloemen paarsrood; hoge, opgaande groeiwijze, enigszins slappe twijgen.
Te onderscheiden van 'Alportii' door de iets rodere bloemen en de minder rechte twijgtoppen.

o 'DAVID EASON' (Maxwell & Beale) — sept.–nov., 40 cm
Bloemknoppen zuiver paars, praktisch niet open komend, later witachtig verkleurend; groeiwijze breed en spreidend.
Door het niet open komen van de zogenaamde knopbloemen zeer lang houdbaar. Zie ook 'Underwoodii'.

o 'DRUM-RA' (J. Drake vóór 1961) — juli–aug., 60 cm
Bloemen wit; groeiwijze opgaand. Nieuw, doch geen verbetering in het witbloeiende sortiment.

o 'DURFORDII' — nov.–dec., 60 cm
Bloemen licht paarsrose; zeer laat en meestal schaars bloeiend; loof bronsgroen, in de winter zwartachtig paarsbruin.
De meest donkerbladige, bijzonder typische vorm.

o 'E. HOARE' (Maxwell & Beale vóór 1957) — aug.–sept., 45 cm
Bloemen paarsrood; groeiwijze spreidend.
De meest roodbloemige cultivar. Heeft te weinig sierwaarde om in het sortiment aan te houden.

* * 'ELEGANTISSIMA' — aug.–sept., 50 cm
Bloemen helderwit; loof grijsgroen, vooral in het najaar.
Goede witbloeiende vorm die in Nederland veel wordt gekweekt. Echter niet alle onder deze naam voorkomende exemplaren behoren tot deze, in ons land reeds lang gekweekte, grijsgroenbladige 'Elegantissima'.
De omstreeks 1928 door W. E. Th. Ingwersen in Portugal gevonden vorm met licht paarsrose bloemen in november-december en door hem eveneens onder de naam 'Elegantissima' verspreid, is vanwege zijn zeer geringe winterhardheid in Nederland niet in cultuur.
De in ons land gekweekte, witbloeiende struikheide heeft, zonder enige verandering, recht op de naam 'Elegantissima' en vandaar dat voor de door Ingwersen verspreide vorm de naam 'Elegantissima Walter Ingwersen' is voorgesteld.

* * 'ELSIE PURNELL' (J. W. Sparkes, vóór 1954) — sept.–okt., 60 cm
Bloemen zilverachtig lichtrose, groot, goed gevuld; sierlijke groeiwijze.
Een Engelse nieuwigheid die op de bekende 'H. E. Beale' gelijkt. De bloemkleur is iets lichter, de bloemaren zijn zwaarder en de bloeitijd valt 1–2 weken later.
Is uitstekend geschikt voor droogboeketten en evenals 'H. E. Beale' gevoelig voor ziekten.

* * 'FLORE PLENO' — syn. 'Plena' — (Engeland vóór 1929) — aug.–sept., 60 cm
Bloemen zacht lilarose, gevuld; groeiwijze breed-opgaand. Vrij zwak.
De eerst gevonden gevuldbloemige cultivar. Bloeit 2–3 weken vroeger dan 'H. E. Beale'.

s * 'FOXII NANA' — juli–sept., 15 cm
Bloemen paars, vaak weinig in getal; loof donkergroen, in de winter bronsachtig verkleurend; groeiwijze bolvormig en zeer compact.
Dwergvorm, speciaal geschikt voor de rotstuin.

o 'FRANCIS GRAY' — syn. 'French Grey' — juli–aug., 50 cm
Bloemen bleekpaars, opvallend groot, op oudere leeftijd schaars bloeiend; loof heldergroen, ook in de winter.

'GOLDEN CARPET' (J. F. Letts) — aug.–sept., 8 cm
Bloemen rose, weinig talrijk; loof prachtig goudgeel, twijgtopjes in de winter oranjegeel; groeiwijze kruipend, zeer laag. Zaailing van 'Mrs. Ronald Gray.'
Hoewel nog niet gekeurd, lijkt deze nieuwigheid een zeer goede aanwinst.

'GOLDEN FEATHER' (J. W. Sparkes, 1965) — aug.–sept., 30 cm
Bloemen lichtpaars, zelden aanwezig; loof prachtig bronsgeel, zacht oranjebruin in de winter; brede, spreidende groeiwijze met veerachtige takken.
Nieuwigheid die vermoedelijk in het Nederlandse klimaat te lijden heeft. Dient nog nader te worden gekeurd.

* * 'GOLD HAZE' (J. W. Sparkes, vóór 1961) — aug.–sept., 50 cm
Bloemen wit; loof zuiver geel, ook in de winter; groeiwijze opgaand.
Reeds betrekkelijk veel gekweekte, tamelijk nieuwe cultivar. De kleur van het loof is iets minder geel dan dat van de nieuwere 'Beoley Gold', doch is overigens gelijk.

* 'GOLDSWORTH CRIMSON' (W. C. Slocock Ltd. 1925) — sept.–nov., 70 cm
Bloemen karmozijnrood, lange aren; loof min of meer grijsgroen.
Wordt vaak beschouwd als een laatbloeiende 'Alportii', maar bloeit meestal slecht en is gevoelig voor ziekten.

o 'GRASMERIENSIS' (R. Hayes 1930) — aug.–sept., 40 cm
Bloemen paarsrose, in opgaande, gesloten aren.
Wordt in Nederland niet meer gekweekt.

* 'HAMMONDII' — syn. 'Alba Hammondii' (ca. 1867) — aug.–sept., 60 cm
Bloemen wit; loof prachtig donkergroen, goed contrasterend met de zuiver witte bloemen; groeiwijze opgaand, fors.

o 'HAMMONDII AUREIFOLIA' — aug.–sept., 50 cm
Bloemen wit; loof in het voorjaar groenachtig geel, later groen wordend.
Geen spectaculaire loofplant.

o 'HAMMONDII RUBRIFOLIA' — aug.–sept., 50 cm
Bloemen lichtpaars; jonge twijgen in het voorjaar roodachtig.
Hoewel de plant zeer rijk bloeit is de sierwaarde gering.

o 'HAYESENSIS' (R. Hayes) — aug.–sept., 45 cm
Bloemen wit, in lange aren.
Wordt in Nederland vermoedelijk niet meer gekweekt.

* * * 'H. E. BEALE' (Maxwell & Beale ca. 1930) — sept.–okt., 60 cm
Bloemen zilverachtig lilarose, gevuld, in sterk vertakte aren; groeiwijze breed en opgaand.
Zeer fraaie, veel gekweekte cultivar; uitstekend te gebruiken voor droogboeketten. Heeft soms te lijden van ziekten als *Phytophthora*, waardoor de planten kunnen afsterven.

o 'HIEMALIS' (A. T. Johnson ca. 1926) — (aug.–)sept.–okt., 45 cm
Bloemen lichtmauve; brede opgaande groeiwijze.
Begint in ons land meestal reeds eind augustus te bloeien; in bepaalde delen van Engeland pas in oktober of november. De sierwaarde is zeer miniem. Werd in januari-februari door Johnson in volle bloei aangetroffen in het zuiden van Frankrijk.

o 'HOOKSTONE' (G. Underwood 1935) — aug.–sept., 70 cm
Bloemen rose, lichtpaars verkleurend; opgaande groeiwijze.
De meest rose bloeiende Calluna, maar niet attractief.

* * * 'J. H. HAMILTON' (Maxwell & Beale, vóór 1935) — aug.–sept., 25 cm
Bloemen zuiver zalmrose, gevuld; loof in de winter donker bronsgroen; lage, spreidende groeiwijze.
Bijzonder mooie, in Engeland gevonden vorm; de enige Calluna met zalmrose bloemen.

o 'JOAN SPARKES' (J. W. Sparkes ca. 1950) — aug.–sept., 30 cm
Bloemen lichtmauve, gevuld; loof groen, in de winter bruinachtig; groeiwijze breed en bossig.
Ontstaan als een sport (mutatie) van 'Alba Plena'. De sierwaarde is niet bijzonder in verband met de te fletse kleur van de bloemen.

'JOY VANSTONE' (J. W. Sparkes 1965) — aug.–sept., 45 cm
Bloemen zeer licht paarsrose, talrijk; loof goudgeel, in de winter oranjegeel; groeiwijze opgaand. Nieuw. Nog niet gekeurd.

o 'KIT HILL' (Maxwell & Beale, vóór 1956) — aug.–okt., 30 cm
Bloemen wit, talrijk; loof heldergroen; groeiwijze zeer breed, sommige takken opgaand.
Is geen verbetering ten opzichte van andere witbloeiende cultivars.

Calluna vulgaris 'Ralph Purnell'

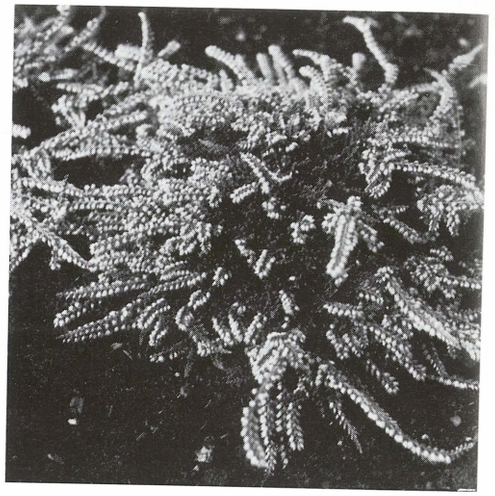

Calluna vulgaris 'Mrs. Ronald Gray'

o 'KUPHALDTII' — syn. *prostrata kuphaldtii* — (H. A. Hesse 1932) — aug.–sept., 12 cm
Bloemen paarsrose; groeiwijze kruipend met naar beneden gebogen twijgtoppen.
Typische plant. Oudere exemplaren worden lelijk in het hart. Overtroffen door 'Mrs. Ronald Gray'.

o 'KYNANCE' (Maxwell & Beale 1923) — aug.–sept., 30 cm
Bloemen paarsrose; lage, brede groeiwijze.
Gelijkt zeer veel op de bekende 'Mullion', maar is aanmerkelijk minder winterhard.

* * 'LONG WHITE' (Plantsoenendienst, Driebergen 1964) — sept.–okt., 70 cm
Bloemen zuiver wit, aan lange aren; groeiwijze opgaand, later uiteen zakkend.
Zeer geschikt voor snijbloem.
Werd als zaailing gevonden in de Heidetuin te Driebergen-Rijsenburg. Gezonde plant en hoewel iets vroeger bloeiend, een uitstekende verbetering van de thans zelden gekweekte, ziektegevoelige, echte 'Serlei'.

o 'MAIR'S VARIETY' — syn. 'Mair's White'; 'Elongata' — aug.–sept., 90 cm
Bloemen wit, in lange, forse aren; groeiwijze opgaand, zeer hoog.
De donkergroenbladige 'Hammondii' is mooier.

o 'MINIMA' — aug.–sept., 15 cm
Bloemen paars, zelden aanwezig; loof frisgroen, 's winters donker bronskleurig; groeiwijze zeer laag, zodevormend. Oudere exemplaren zakken uiteen en worden binnenin bruin.
Overtroffen door 'Mrs. Ronald Gray'. Niet te verwarren met 'Minima' (Smith's Variety).

s 'MRS. PAT' (Maxwell & Beale) — aug.–okt., 20 cm
Bloemen licht mauvepaars; loof lichtgroen met voornamelijk in voorjaar en zomer mooie zalmrose getinte twijgtopjes.
Zwakke groeier en in ons land niet erg winterhard. Mooie loofplant voor de liefhebberscollectie.

* * 'MRS. RONALD GRAY' (Maxwell & Beale) — aug.–okt., 8 cm
Bloemen zuiver paars, in horizontaal afstaande aartjes; loof heldergroen; groeiwijze zeer laag, kruipend.
De beste lage Calluna. Zeer geschikt voor rotspartijen en tussen natuurtegels.

* * 'MULLION' (Maxwell & Beale) — aug.–sept., 25 cm
Bloemen diep mauvepaars, in sterk vertakte twijgjes; groeiwijze compact, enigszins kruipend tot zodevormig.
Hetgeen in Nederland als 'Roma' wordt gekweekt is identiek met 'Mullion'. Volgens de Engelse literatuur is hij hiervan een zaailing met een donkerder kleur en nog iets lagere groeiwijze. Werd eveneens door Maxwell & Beale geintroduceerd.

'ORANGE QUEEN' (J. W. Sparkes 1965) — aug.–sept., 50 cm
Bloemen mauverose; loof goudgeel, in de winter oranjegeel; opgaande groeiwijze.
Nog niet voldoende gekeurd. 'Robert Chapman' lijkt mooier.

* * * 'PETER SPARKES' (J. W. Sparkes, vóór 1958) — sept.–okt., 60 cm
Bloemen zilverachtig dieprose, gevuld; groeiwijze breed en opgaand.
Een gelijktijdig bloeiende sport van 'H. E. Beale' met zuiverder rose, iets donkerder gekleurde bloemen. Zeer fraaie nieuwigheid; bijzonder geschikt voor droogboeketten.
Evenals 'H. E. Beale' en 'Elsie Purnell' kan hij van ziekten te lijden hebben.

o 'PROSTRATA FLAGELLIFORMIS' (H. A. Hesse) — aug.–sept., 8 cm
Bloemen paarsrose; groeiwijze kruipend, met naar beneden gebogen twijgtoppen.
Curiositeit. Gelijkt zeer veel op 'Kuphaldtii', maar is minder hoog en breed groeiend, in feite een fijner type.

'PROSTRATE ORANGE' (J. W. Sparkes) — aug.–sept., 15 cm
Bloemkleur onbekend; loof goudgeel, bronskleurig oranjegeel in de winter; groeiwijze kruipend. Nieuw. 'Golden Carpet' lijkt beter.

o 'PYGMAEA' — syn. *nana* — juli–aug., 15 cm
Bloemen paars; loof donkergroen, in de winter roestbruin getint; dichte, dwergachtige habitus. Overtroffen door 'Mullion'.

* * 'RALPH PURNELL' (J. W. Sparkes ca. 1960) — aug.–sept., 60 cm
Bloemen zuiver paars, iets rose getint, in goed gevulde, steil opgaande aren; krachtige, opgaande groeiwijze.
Bijzonder als snijbloem geschikt. De bloeitijd is slechts 3–4 weken. Nieuw.

* * * 'ROBERT CHAPMAN' (J. W. Sparkes ca. 1960) — aug.–sept., 40 cm
Bloemen paarsrose; loof prachtig bronskleurig lichtoranje, in de winter schitterend bronsrood; groeiwijze breed-opgaand.
Eén van de beste nieuwigheden en wellicht de allerbeste uit de "gele groep". Een uitstekende verbetering van de oude 'Aurea' en (vooral ook in de winter) van 'Cuprea'. De bloemen zijn weinig opvallend.

o 'ROSALIND' (G. Underwood & Son, vóór 1957) — sept.–okt., 50 cm
Bloemen paarsrose; loof geelachtig groen, enigszins vaal, 's winters iets geler; groeiwijze opgaand, vrij dicht.
Wordt wel aangeduid met 'Rosalind' (Underwood's Variety) en is, wat betreft de gelere loofkleur, een verbetering van de in ons land niet bekende 'Rosalind' (Crastock Heath Variety). Ze gelijken, wat het loof betreft, beide op 'Serlei Aurea' en zijn evenals deze ziektegevoelig.

o 'RUTH SPARKES' (J. W. Sparkes vóór 1962) — aug.–sept., 30 cm
Bloemen wit, gevuld; loof zuiver geel, ook 's winters; groeiwijze breed en spreidend, laag. Sport van 'Alba Plena'.
De gele plant is soms geheel overdekt met groene twijgjes die bloeien met normale enkele bloemen (terugslag). In verband met dit euvel niet aan te bevelen cultivar. 'Gold Haze' is veel beter.

o 'SERLEI' — syn. 'Alba Serlei'; 'Searlei' — (ca. 1880) — sept.–okt., 70 cm
Bloemen zuiver wit, in lange aren; groeiwijze fors met krachtige, opgaande takken.
Is praktisch uit de cultuur verdwenen in verband met de ziektegevoeligheid. Een uitstekende verbetering voor deze laat bloeiende vorm is 'Long White'. Het materiaal dat in grote hoeveelheden op de Nederlandse kwekerijen als 'Serlei' voorkomt is nagenoeg allemaal de ongeveer één maand vroeger bloeiende 'Alba Erecta' (zie aldaar).

o 'SERLEI AUREA' — sept.–okt., 50 cm
Bloemen zuiver wit; loof geelachtig groen, in de winter opvallend geel; groeiwijze opgaand, vrij dicht.
Eén van de mooiste geelbladige Calluna's in de winter, vooral in combinatie met bijvoorbeeld 'Robert Chapman'. Helaas is hij zeer ziektegevoelig en vandaar de waardering: o. Een goede verbetering is 'Gold Haze'.

o 'SISTER ANNE' — syn. 'Hirsuta Compacta' — (Ingwersen 1932) — aug.–okt., 12 cm
Bloemen paarsrose; loof grijsachtig behaard, wollig; zeer lage, kruipende groeiwijze. Dwergvorm.
Is niet geschikt voor ons klimaat in verband met het vaak bruin worden tijdens vochtig weer in het najaar. 'Mrs. Ronald Gray' is hiertegen beter bestand.

o 'SPICATA' — aug.–sept., 50 cm
Bloemen mauvepaars, talrijk; groeiwijze opgaand.
Deze cultuurvariëteit, waarvan naar alle waarschijnlijkheid verschillende typen in omloop zijn, gelijkt nog het meest op de wilde struikheide van de Nederlandse heidevelden.
Niet te verwarren met de oude, witbloeiende 'Alba Spicata', in de Engelse literatuur ook wel als 'Spicata' bekend.

o 'SPICATA ROBUSTA' — aug.–sept., 60 cm
Gelijkend op de voorgaande doch forser groeiend. In sommige kwekerijen soms foutief als 'Robusta Spicata' voorkomend.

'SUNSET' (J. W. Sparkes vóór 1966) — aug.–sept., 30 cm
Bloemen paarsrose: loof bronsgeel, in de winter schitterend bronskleurig rood; groeiwijze breed en spreidend.
Nieuw. Wellicht één van de betere geelbladige vormen naast de reeds bekende 'Robert Chapman'.

* * 'TENUIS' — syn. *praecox tenuis* — juli–nov., 25 cm
Bloemen diep paarsrose; groeiwijze breed en laag, goede bodembedekker.
Oude cultivar die de laatste jaren weer meer wordt gekweekt. Eén van de vroegst bloeiende Calluna's; met enkele tussenpozen doorbloeiend tot in november.

* * 'TIB' (Maxwell & Beale 1938) — juni–sept., 40 cm
Bloemen zuiver paars, gevuld, zeer talrijk; groeiwijze opgaand.
De vroegst bloeiende cultivar met gevulde bloemen; rijk bloeiend gedurende een lange periode.

o 'TRICOLORIFOLIA' — syn. 'Tricolor' — (Jas. Smith & Son) — aug.–sept., 90 cm
Bloemen paarsrose; loof donker bruingroen, twijgtoppen in het voorjaar bronskleurig rood doch weinig spectaculair; zeer hoge, opgaande groeier.

* 'UNDERWOODII' (G. Underwood & Son 1936) — sept.–nov., 45 cm
Bloemknoppen zilverachtig paars; niet open komend, later zilverachtig wit verkleurend; twijgen dun en sierlijk; groeiwijze opgaand.
Typische plant met zogenaamde knopbloemen, die nog in december opvallen door de zilverachtig witte kleur.

o 'WHITE GOWN' — syn. 'Serlei White Gown' — sept.–okt., 70 cm
Bloemen wit; loof grijsachtig groen; hoge groeiwijze met losse, open habitus.

Alfabetische lijst van synoniemen en foutieve benamingen:

'Alba Hammondii'	zie	'Hammondii'	'Hirsuta Compacta'	zie	'Sister Anne'
'Alba Serlei'	–	'Serlei'	'Nana'	–	'Pygmaea'
'Atrorubens'	–	'Alportii'	'Plena'	–	'Flore Pleno'
'Camla Variety'	–	'County Wicklow'	'Procumbens'	–	'Alba Rigida'
'Decumbens Alba'	–	'Alba Rigida'	'Robusta Spicata'	–	'Spicata Robusta'
'Dumosa'	–	'Alba Dumosa'	'Roma'	–	'Mullion'
'Elongata'	–	'Mair's Variety'	'Serlei White Gown'	–	'White Gown'
'Else Frye'	–	'Alba Plena'	'Spitfire'	–	'Aurea'
'French Grey'	–	'Francis Gray'	'Tricolor'	–	'Tricolorifolia'

OVERZICHT AANBEVOLEN CALLUNA'S

Bloemkleur/ bloeitijd:	*Cultivar:*	*Groeiwijze:*	*Hoogte:*
WIT:			
vroeg:	* 'Alba Praecox'	opgaand	40 cm
midden:	* * 'Alba Erecta'	opgaand	50 cm
	* * 'Alba Plena' [1]	breed	40 cm
	* * 'Elegantissima'	opgaand	50 cm
	* * 'Gold Haze' [2]	opgaand	50 cm
	* 'Hammondii'	opgaand	60 cm
laat:	* * 'Long White'	opgaand	70 cm
PAARS:			
vroeg:	s * 'Foxii Nana'	compact	15 cm
	* * 'Tenuis'	breed	25 cm
	* * 'Tib' [1]	opgaand	40 cm
midden:	* * 'Alportii'	opgaand	70 cm
	* 'Barnett Anley'	breed	50 cm
	s * 'Cuprea' [3]	opgaand	45 cm
	* * 'C. W. Nix'	opgaand	80 cm
	* * 'Mrs. Ronald Gray'	kruipend	8 cm
	* * 'Mullion'	compact/laag	25 cm
	* * 'Ralph Purnell'	opgaand	60 cm
	* * * 'Robert Chapman' [3]	breed	40 cm
laat:	* 'Goldsworth Crimson'	opgaand	70 cm
	* 'Underwoodii'	opgaand	45 cm
ROSE:			
midden:	* 'County Wicklow' [1]	compact/laag	25 cm
	* * 'Flore Pleno' [1]	opgaand	60 cm
	* * * 'J. H. Hamilton' [1]	breed/laag	25 cm
laat:	* * 'Elsie Purnell' [1]	opgaand	60 cm
	* * * 'H. E. Beale' [1]	opgaand	60 cm
	* * * 'Peter Sparkes' [1]	opgaand	60 cm

[1] Bloemen gevuld
[2] Loof geel, ook in de winter
[3] Loof bronsgeel, in de winter bronsrood

NIEUWE CALLUNA CULTIVARS

nog niet gekeurd

Van de onderstaande, merendeels Engelse nieuwigheden, worden sinds kort enkele cultivars in Nederland gekweekt. Beschrijvingen volgens opgaven van de winners.

Cultivars:	*Winner:*	*Bloemkleur:*	*Bloeitijd:*	*Groeiwijze:*	*Opmerkingen:*
Beechwood Crimson	Sparkes	paarsrood	aug.–sept.	opgaand	
Beoley Elegance	Sparkes	wit	?	?	
Bognie	?	?	aug.–sept.	opgaand	loof bronsgeel
Californian Midge	U.S.A.	paarsrose	aug.–sept.	dwerg	
Carmen	Bouter	paarsrood	aug.–sept.	opgaand	
Carole Chapman	Sparkes	wit	aug.–sept.	dwerg	loof geel
Cramond	Ingwersen	dieprose, gevuld	sept.–okt.	opgaand	
Dainty Bess	U.S.A.	paarsrose	aug.–sept.	dwerg	loof grijs
Darkness	?	paarsrood	aug.–sept.	opgaand	
Fairy	Sparkes	paarsrose	aug.–sept.	opgaand	loof geel
Finale	Letts	zuiver paars	okt.–nov.	opgaand	
Foxhollow Wanderer	Letts	lichtpaars	aug.–sept.	kruipend	bodem-bedekker
Fred. J. Chapple	Chapple	lichtpaars	aug.–sept.	opgaand	loof gekleurd (voorjaar)
Fréjus	Arb. Wag.	lichtmauve	okt.–nov.	opgaand	vorstgevoelig
Glencoe	Letts	?	?	?	
Gold Pat	Sparkes	paarsrose	aug.–sept.	laag	loof gekleurd
Heidberg	Wohlt	violetrood	aug.–sept.	kruipend	loof blauw-groen
Heideteppich	Hagemann	paars	?	kruipend	
Heidezwerg	Wohlt	?	aug.–sept.	kruipend	
Hugh Nicholson	Sparkes	?	?	?	loof geel
Humpty Dumpty	Sparkes	wit	aug.–sept.	dwerg	
Ingrid Bouter	Bouter	paarsrood, gevuld	juli–sept.	opgaand	sport uit 'Tib'
Janice Chapman	Sparkes	wit tot lila	aug.–sept.	opgaand	
John F. Letts	Letts	?	?	kruipend	loof geel
Kirby White	?	wit	aug.–sept.	opgaand	loof geel
Lambstails	Sparkes	paarsrose	aug.–sept.	dwerg	loof geel
Late Crimson Gold	Sparkes	paarsrood	sept.–okt.	opgaand	loof geel
Lyle's Surprise	Lyle	wit	aug.–sept.	opgaand	
Lyndon Proudley	Aldenham	paarsrose	?	dwerg	
Multicolor (Prairie Fire)	U.S.A.	lichtpaars	aug.–sept.	kruipend	loof bronsgeel
October Crimson	Sparkes	paarsrood	okt.–nov.	opgaand	
Radnor (Miss Appleby)	?	lichtrose, gevuld	aug.–sept.	laag	
Red Haze	?	paars	aug.–sept.	opgaand	loof geel
Ruth Sparkes Improved	Sparkes	wit, gevuld	aug.–sept.	breed	loof geel
Sally-Anne Proudley	Aldenham	lichtpaars	aug.–sept.	opgaand	loof gekleurd (voorjaar)
Silver Knight	Sparkes	paarsrose	aug.–sept.	opgaand	loof grijs
Silver Rose	Letts	paarsrose	sept.–okt.	opgaand	loof grijs
Sir John Charrington	Sparkes	paarsrood	aug.–sept.	opgaand	loof groengeel
Spring Cream	Sparkes	?	aug.–sept.	opgaand	loof roomwit (voorjaar)
Spring Torch	Sparkes	paarsrose	aug.–sept.	opgaand	loof rood (voorjaar)
Summer Orange	Sparkes	paarsrose	aug.–sept.	opgaand	loof bronsgeel
Tremans	Ingwersen	paarsrose	okt.–nov.	opgaand	vorstgevoelig
Velvet Dome	Letts	geen	–	dwerg	
Winter Chocolate	Sparkes	?	aug.–sept.	opgaand	loof gekleurd

ERICA

* **Erica carnea** — "Winterheide" — Midden-Europa (Alpen, Apennijnen en N.W. Balkan Schiereiland)
syn. *Erica herbacea*

Zeer winterharde struik tot 50 cm hoogte. Bladeren in kransen van 4, lijnvormig, 5–12 mm lang, kaal. Bloemen okselstandig, knikkend, in korte trossen, januari-april. *Erica carnea* is de enige soort die geschikt is voor de aanplant op iets kalkhoudende gronden. Deze soort is de meest winterharde van alle Erica's.

Onder de soortnaam *Erica carnea* wordt in Nederland voornamelijk één, niet apart met een cultivarnaam voorziene kloon gekweekt, die in februari–april bloeit met licht paarsrose bloemen; deze bereikt een hoogte van ongeveer 25–30 cm. Aan deze kloon werd bij de keuring één waardester toegekend.

SORTIMENT: De eerst benaamde cultivars komen van de Engelse kweker James Backhouse, die in de vorige eeuw een groot aantal door hem gevonden vormen benaamde. Enkele hiervan zijn nog steeds zeer goede en veel gekweekte cultivars, o.a. 'James Backhouse', 'Praecox Rubra' en 'Winter Beauty'. Dat Backhouse, achteraf gezien, te veel op elkaar gelijkende variëteiten benaamde, is mede oorzaak van een zekere naamsverwarring in dit sortiment.
Opmerkelijk is dat ook bij *Erica carnea* het kruisingswerk ondergeschikt is gebleven. Bijna alle cultivars zijn door opmerkzame verzamelaars in het wild gevonden.

CULTUURVARIËTEITEN:

o 'ALBA' (1877) — jan.–apr., 20 cm
Bloemen wit, betrekkelijk klein, bruine helmknoppen.
Eén van de oudste witbloemige vormen. De cultivar 'Snow Queen' heeft grotere en zuiverder witte bloemen.

'ATRORUBRA' — zie 'Ruby Glow'

s * 'AUREA' — febr.–apr., 20 cm
Bloemen paarsrose; loof goudgeel, in de winter bronskleurig groen.
Aardige loofplant.

'CECILIA M. BEALE' (Maxwell & Beale) — jan.–mrt., 20 cm
Bloemen zuiver wit, grootbloemig. Gelijkt zeer veel op 'Snow Queen'.

o 'EILEEN PORTER' (Maxwell & Beale) — okt.–apr., 15 cm
Bloemen karmijnkleurig roserood, groot, talrijk.
De vroegst bloeiende in dit sortiment, namelijk half oktober beginnend.
Groeit zwak en is in Nederland niet voldoende winterhard.

o 'GRACILIS' (J. Backhouse) — nov.–febr., 15 cm
Bloemen paarsrose, vroeg bloeiend; groeiwijze kruipend, laag.
Planten die op sommige kwekerijen voorkomen onder deze oude cultivarnaam zijn meestal 'Winter Beauty'.

'HEATHWOOD' (J. H. Brummage 1963) — mrt.–apr., 25 cm
Bloemen donker paarsrose, dof; loof soms bronsachtig groen.
Gelijkt zeer veel op 'Loughrigg', maar groeit lager en compacter en is daardoor mogelijk een verbetering. Nog niet voldoende gekeurd. Nieuw.

* * 'JAMES BACKHOUSE' (J. Backhouse) — mrt.–apr., 25 cm
Bloemen licht paarsrose, groot; loof heldergroen.
De beste van de licht gekleurde oude cultivars.

'KING GEORGE' zie 'Winter Beauty'

* * 'LOUGHRIGG' (G. Hayes Ltd.) — mrt.–apr., 35 cm
Bloemen licht paarsrood, dof, talrijk; groeiwijze fors, einigszins los.
Zaailing van 'Vivellii'. Goede nieuwigheid. De nieuwere 'Heathwood' is, uitgezonderd de compactere groei, hieraan gelijk.

o 'MR. SAM. DONCASTER' (J. Backhouse) — febr.–apr., 20 cm
Bloemen licht paarsrose; groeiwijze spreidend en open. 'James Backhouse' is beter.

o 'PALLIDA' (J. Backhouse) — mrt.–apr., 20 cm
Bloemen witachtig, later bleek paarsrose, klein. 'James Backhouse' is beter.

o 'PINK BEAUTY' — syn. 'Pink Pearl' — (J. Backhouse) — jan.–mrt., 20 cm
Bloemen licht paarsrose, klein; loof lichtgroen.
Zeer veel gelijkend op de iets later bloeiende 'Prince of Wales'.

* * 'PRAECOX RUBRA' — syn. 'Rubra' — (J. Backhouse) — nov.–mrt., 20 cm
Bloemen licht paarsrood; loof donkergroen; brede spreidende groeiwijze.
Zeer fraaie, vroeg bloeiende cultivar met een zuivere kleur.

o 'PRINCE OF WALES' (J. Backhouse) — mrt.–apr., 20 cm
Bloemen licht paarsrose. 'James Backhouse' is beter.

o 'QUEEN MARY' (J. Backhouse) — nov.–febr., 20 cm
Bloemen diep paarsrose. 'Praecox Rubra' is beter.

o 'QUEEN OF SPAIN' (J. Backhouse) — febr.–apr., 20 cm
Bloemen bleekrose; loof lichtgroen; groeiwijze los. 'James Backhouse' is beter.

* * * 'RUBY GLOW' — syn. 'Atrorubra' — (J. Backhouse) — febr.–apr., 20 cm
Bloemen diep paarsrose, groot; loof donkergroen.
Eén van de mooiste cultivars met opvallend gekleurde bloemen. 'Atrorubra' wordt als een synoniem van 'Ruby Glow' beschouwd, hoewel bijvoorbeeld Letts, ze als twee verschillende vormen beschrijft. Het in Nederland, onder beide namen voorkomende materiaal is volkomen identiek.

* * 'SNOW QUEEN' (Gebr. Verboom 1934) — dec.–mrt., 15 cm
Bloemen zuiver wit, groot, talrijk. Prachtige, vroeg bloeiende vorm.
Gelijkt zeer veel op 'Cecilia M. Beale' en is mogelijk hiermee identiek.

* 'SPRINGWOOD PINK' — febr.–apr., 20 cm
Bloemen licht paarsrose, groot; groeiwijze breed met lange takken, zodevormend.
Zaailing van 'Springwood White'. Schijnt minder winterhard te zijn. Bodembedekker.

* * 'SPRINGWOOD WHITE' — syn. 'Springwood' — (Engeland 1930) — febr.–apr., 25 cm
Bloemen zuiver wit, groot; groeiwijze zeer breed met min of meer slordige takken, zodevormend. Goede bodembedekker.
Gevonden op de Monte Carreggio in Italië door Mrs. Ralph Walker, Springwood, Engeland.

o 'THOMAS KINGSCOTE' (J. Backhouse) — mrt.–apr., 20 cm
Bloemen licht paarsrose, talrijk. 'James Backhouse' is beter.

s * * * 'VIVELLII' — syn. 'Urville' — (1913) — (febr.–)mrt.–apr., 20 cm
Bloemen diep paarsrood; loof vooral in de winter donker bronskleurig.
De meest rode cultivar in deze groep, helaas tamelijk zwak en daardoor vaak moeilijk te kweken. Door A. Vivell in Zwitserland gevonden.
De uit Engeland afkomstige 'Urville' is volkomen gelijk. De naam berust ongetwijfeld op een schrijffout.

o 'VIVELLII AUREA' — (febr.–)mrt.–apr., 15 cm
Bloemen diep paarsrood; loof donker bronskleurig oranjegeel, in de winter zeer donker bronskleurig bruinrood. Loofplant. De cultivar 'Aurea' is mooier.
Een uit Duitsland meegebrachte cultivar; naar alle waarschijnlijkheid identiek met de Engelse 'Ann Sparkes'.

* * * 'WINTER BEAUTY' — syn. 'King George' — (J. Backhouse) — dec.–mrt., 15 cm
Bloemen donker paarsrose; groeiwijze zeer compact.
Prachtige, rijk en vroeg bloeiende, gezonde plant. Zeer algemeen voorkomend. Het in Engeland en Nederland onder 'Winter Beauty' en 'King George' gekweekte materiaal is volgens Letts nagenoeg allemaal 'King George'. De echte 'Winter Beauty' zou losser van habitus en zwakker van groei zijn. In verband hiermee is hij in de loop van de jaren uit de cultuur verdwenen en werd 'Winter Beauty' vaak door 'King George' vervangen.
Om praktische redenen wordt hier de voorkeur gegeven aan de meest bekende handelsnaam 'Winter Beauty' en is 'King George' als synoniem toegevoegd.

Erica ciliaris — Europa en Afrika (Marokko)

Tot 60 cm hoge heester met opstijgende takken. Bladeren in kransen van 3 (–4), elliptisch tot langwerpig eirond, 3–4 mm lang, behaard (vaak met klierharen). Bloemen okselstandig, in eindstandige, langwerpige trossen, 5–12 cm lang. Bloemkroon cylindrisch, 8–12 mm lang, mauverose. Bloeitijd (juli–)augustus-september (–november).
Erica ciliaris komt in Europa voor in Z.W.-Engeland (Cornwall, Dorset), W.-Ierland, W.-Frankrijk, Spanje en Portugal en in N.-Afrika in Marokko.
Deze soort is in Nederland zeer vorstgevoelig, hoewel enkele cultivars een normale winter met enige bedekking redelijk kunnen doorstaan. Aanplanten op een vochtige, humeuze zandgrond.

CULTUURVARIËTEITEN:

o 'ALBA' — juli–okt., 35 cm
Bloemen wit, klein, zeer talrijk. De grootbloemige 'Stoborough' is mooier.

o 'AUREA' — aug.–okt., 25 cm
Bloemen paarsrose, niet bloeirijk; loof opvallend geel. Loofplant.
Zwakke plant die gevoelig is voor zonnebrand; loopt vaak terug naar de groenbladige soort.

o 'CAMLA' (W. E. Th. Ingwersen) — aug.–okt., 25 cm
Bloemen paarsrose; loof groen, grof; groeiwijze breed en bossig.
Zeer gevoelig voor vorst.

s * 'GLOBOSA' — syn. 'Norden' — (Maxwell & Beale) — juli–okt., 35 cm
Bloemen mauverose, zeer talrijk; loof grijsachtig groen.
De meest winterharde vorm.
De in Nederland gekweekte, niet in de literatuur voorkomende 'Norden' is hiermee identiek. Volgens Letts gelijkt 'Globosa' op 'Rotundiflora', maar tussen het Nederlandse en het Engelse materiaal van beide cultivars is geen verschil waar te nemen.

ERICA CILIARIS (VERVOLG)

'MAWEANA' — aug.–nov., 40 cm
Bloemen mauverose, in lange, rechtopstaande trossen; groeiwijze recht opgaand, enigszins stijf.
Zeer fraaie, redelijk winterharde vorm, in Nederland zelden gekweekt. Werd in 1882 door George Maw in Portugal verzameld en door J. Backhouse als *Erica maweana* beschreven. Of hij door Backhouse te York ook werd verspreid is niet met zekerheid bekend. Werd later ook wel beschouwd als een botanische variëteit van *Erica ciliaris*. Thans een cultivar.

o 'MRS. C. H. GILL' (Maxwell & Beale) — aug.–okt., 25 cm
Bloemen mauvekleurig roserood; groeiwijze slap en daardoor slordig.

'ROTUNDIFLORA' — zie onder 'Globosa'.

'STAPEHILL' (C. J. Marchant) — juli–okt., 25 cm
Bloemen roomwit, lichtpaars getint, donkerpaars aan de top (bicolor). Het materiaal van de Nederlandse kwekerijen heeft mauverose bloemen, lichtgroen blad en bereikt een hoogte van 35 cm. Dit type kan als een wilde *E. ciliaris* worden beschouwd en kreeg bij de keuring een o. De echte 'Stapehill' werd onlangs uit Engeland geimporteerd.

s 'STOBOROUGH' (Maxwell & Beale) — aug.–okt., 40 cm
Bloemen zuiver wit, groot, in lange trossen; loof donkergroen; forse groeiwijze, in Engeland zelfs tot 60 cm hoog. De beste witte cultivar.

o 'WYCH' (Maxwell & Beale) — aug.–okt., 30 cm
Bloemen roomwit, lichtrose genuanceerd, vooral nabij de top van de bloem.

Erica cinerea — "Grauwe Dopheide" — W.-Europa

Heester met opstijgende of rechtopstaande takken tot 60 cm hoogte. Bladeren in kransen van 3, lijnvormig, 4–6 mm lang, zwak behaard tot kaal. Bloemen in eindstandige en zijdelingse trossen, tezamen in een eindstandige, ca. 10 cm lange, bloeiwijze verenigd. Soms zijn de trossen zeer compact (cylindervormig), van vele cultuurvariëteiten sterk vertakt en daardoor breed en los. Bloemkroon eirond, 5–7 mm lang, meestal paars, soms lilarose, paarsrood of wit. Bloeitijd juni–september (–oktober).
Erica cinerea komt in Europa in het wild voor en wel in Z.W.-Noorwegen, Groot-Brittannië, Ierland, België, Nederland, Duitsland (N.W.-Rijnprovincie), Frankrijk, N.-Spanje en Portugal.
In Nederland alleen voorkomend in Midden-Limburg langs de Belgische grens en voorts op een aantal plaatsen verwilderd en daar niet altijd stand houdend. Deze soort is in het algemeen in ons klimaat nauwelijks voldoende winterhard. Aanplanten op een vrij droge grond in de volle zon is aan te bevelen.

SORTIMENT: De grote verscheidenheid aan cultuurvariëteiten met de prachtigste kleuren is voor het merendeel afkomstig uit Engeland. De winterhardheid is zeer variabel; cultivars in het wild verzameld in bijvoorbeeld Schotland zijn minder vorstgevoelig dan de in Zuid-Frankrijk gevonden vormen. De meest winterharde kunnen in ons land normale winters goed doorstaan.

Over de winterhardheid van verscheidene nieuwere cultivars is nog niet veel bekend. Tot voor enkele jaren kwamen in de Nederlandse kwekerijen slechts een 4-tal cultivars voor, zij het onder een groot aantal namen. Deze hebben in de loop van tientallen jaren de winters tamelijk goed doorstaan. Het zijn:

'Alba Minor'	– wit
'C. D. Eason'	– roserood (meest onder de naam 'Splendens' verspreid)
'Pallas'	– paars (in Nederland gekweekt onder de naam 'Pallida')
'Rosea'	– karmijnrose (wordt gekweekt o.a. onder de naam 'Atrorubens')

Erica vagans 'Lyonesse'

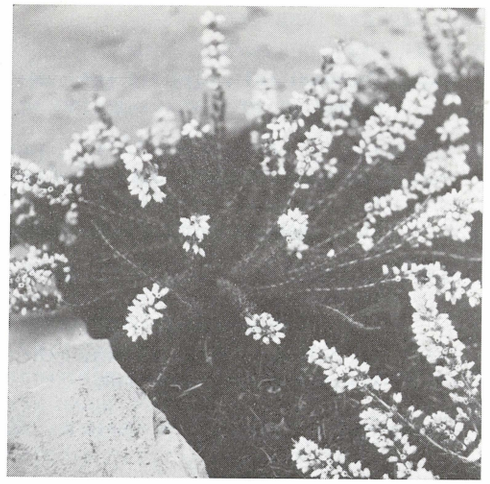
Erica cinerea 'Alba'

ERICA CINEREA — CULTUURVARIËTEITEN:

* * 'ALBA' (1818) — aug.–sept., 25 cm
Bloemen zuiver wit, lange trossen; zeer brede groeiwijze met min of meer overhangende takken.

* 'ALBA MINOR' — juni–okt., 18 cm
Bloemen wit, korte trossen; loof lichtgroen; groeiwijze kort en bossig.
Zeer vroeg bloeiende vorm, reeds in juni beginnend en met enkele tussenpozen doorbloeiend tot in oktober.

o 'ATROPURPUREA' — juli–sept., 30 cm
Bloemen dieppaars, soms zeer weinig; loof donkergroen; brede, opgaande groeiwijze. Overtroffen door 'P. S. Patrick'.

'ATRORUBENS' (1915) — juli–okt., 20 cm
Bloemen lichtend donkerrood, talrijk. Volgens de literatuur een zeer fraaie cultivar.
Het in Nederland gekweekte materiaal is niet roodbloeiend en dus foutief. Wat onder deze naam voorkomt is vrijwel allemaal de oude, karmijnrose 'Rosea' (zie aldaar).

* * * 'ATROSANGUINEA' (J. Smith & Son) — juli–okt., 20 cm
Bloemen lichtend roserood, zeer opvallend; loof heldergroen. Bijzonder fraaie, rijk bloeiende vorm.
Wordt wel aangeduid als 'Atrosanguinea' (Smith's Variety), ter onderscheiding van de in ons land zeer zeldzame donkerrode 'Atrosanguinea' (Reuthe's Variety).

* * * 'C. D. EASON' (Maxwell & Beale) — juni–sept., 35 cm
Bloemen helder magentarood (roserood); loof donkergroen; groeiwijze opgaand.
Eén van de meest gekweekte en mooiste cultivars. In Nederland redelijk winterhard. Wordt echter onder velerlei namen gekweekt zoals 'Rosabella', 'Splendens', 'C. E. Pearson', 'Fulgida' en 'Coccinea'.

* * * 'CEVENNES' — aug.–okt., 25 cm
Bloemen lavendelrose, in stijf opgaande aren; groeiwijze recht opgaand.
Zeer mooie rijk bloeiende vorm; in Nederland nog weinig bekend.
Werd omstreeks 1930 door Oscar Warburg in de Franse Cevennes gevonden en vermoedelijk vanuit Wisley Gardens verspreid.

* * 'C. G. BEST' (Maxwell & Beale) — aug.–sept., 40 cm
Bloemen zalmkleurig rose, in zeer lange trossen; loof heldergroen tot iets grijsgroen; groeiwijze opgaand, open. De beste cultivar in deze kleur.

* * 'COCCINEA' (J. Smith & Son 1914) — juni–aug., 18 cm
Bloemen opvallend intensief rood; groeiwijze laag, min of meer kruipend. Eén van de vroegst bloeiende cultivars. Zeer mooie vorm doch enigszins zwak. De 'Coccinea' van de Nederlandse kwekerijen is meestal 'C. D. Eason'.

o 'COLLIGAN BRIDGE' — aug.–sept., 40 cm
Bloemen paars, in grote, losse trossen; krachtige, breed opgaande groeiwijze, vooral tijdens sneeuw erg breekbaar. 'P. S. Patrick' is beter.
In 1936 door Brian O. Mulligan in Ierland gevonden en vermoedelijk vanuit Wisley Gardens verspreid.

'EDEN VALLEY' (Knap Hill Nurseries 1933) — juli–sept., 18 cm
Bloemen zacht lilarose, wit aan de basis (bicolor); loof lichtgroen; groeiwijze laag en spreidend.
Engelse cultivar en daar hoog gewaardeerd. In Nederland zeldzaam.

o 'FRANCES' (Maxwell & Beale ca. 1925) — aug.–sept., 35 cm
Bloemen zalmkleurig mauverose, in lange trossen; loof bronsgroen; groeiwijze open met opgaande en gedeeltelijk liggende takken.
Gelijkt op 'C. G. Best' doch deze is beter van kleur en groeiwijze. In Nederland wordt 'C. G. Best' soms als 'Frances' gekweekt.

s * 'GOLDEN DROP' (Maxwell & Beale) — juli–aug., 15 cm
Bloemen paarsrose, zeer sporadisch aanwezig; loof bronskleurig goudgeel, in de winter roestbruin; groeiwijze kruipend en zeer compact.
Bijzonder mooie vorm, helaas zeer zacht.

o 'GOLDEN HUE' (Maxwell & Beale) — juli–sept., 35 cm
Bloemen paarsrose, zelden aanwezig; loof heldergeel, later groengeel; forse, opgaande groeiwijze. Niet voldoende winterhard.

* 'G. OSMOND' (Maxwell & Beale) — juli–sept., 35 cm
Bloemen zeer lichtmauve, lange aren; groeiwijze opgaand.
Enigszins bleek van kleur maar fraai in contrast met donkerder kleuren.
Verbetering van de in Nederland zeer zeldzame echte 'Pallida'.

o 'HOOKSTONE LAVENDER' (G. Underwood & Son) — aug.–sept., 35 cm
Bloemen licht lavendelkleurig; groeiwijze zeer breed opgaand met liggende takken. Zwakke en slordige plant. 'Cevennes' is beter.

o 'JOYCE BURFITT' (Maxwell & Beale 1958) — juli–okt., 30 cm
Bloemen zalmkleurig bruinrose (Chinees rose); loof donkergroen.
De nieuwe Engelse 'Foxhollow Mahogany' is beter van kleur en waarschijnlijk ook gemakkelijker te kweken.

* 'KATINKA' (Plantsoenendienst, Driebergen 1968) — juni–sept., 30 cm
Bloemen zwart-purper; opgaande groeiwijze. Nieuw.
Heeft de donkerste kleur in deze groep. Gelijkt zeer veel op 'Velvet Night'; 'Katinka' bloeit rijker en is lager van groei.
Gevonden in de Heidetuin te Driebergen-Rijsenburg en vandaar verspreid.

'KNAP HILL' — syn. 'Rosea Knap Hill' — (Knap Hill Nurseries) — juli–sept., 30 cm
Bloemen zuiver karmijnrose, lange trossen. Nog niet gekeurd; lijkt een verbetering van 'Rosea'.

o 'LILACINA' — juli–sept., 25 cm
Bloemen lichtlila; loof lichtgroen; laag en zeer breed groeiend. Overtroffen door 'Cevennes'.

o 'MISS WATERS' — juli–sept., 30 cm
Bloemen paars, in het najaar soms witachtig met paarse top (bicolor); groeiwijze zeer breed en bossig.

o 'MRS. DILL' — juni-sept., 18 cm
Bloemen helder magentarood (als 'C. D. Eason'); groeiwijze min of meer kruipend, zeer laag.
Eén van de vroegst bloeiende cultivars. 'C. D. Eason' is mooier.

* * * 'PALLAS' — syn. 'Pallida' van de Nederlandse kwekerijen — juni–sept., 35 cm (Nieuwe naam)
Bloemen zuiver paars, zeer talrijk; groeiwijze breed opgaand.
Een goed groeiende kloon die wat kleur betreft gelijkt op de wilde *Erica cinerea*. Wordt door zijn grotere winterhardheid reeds zeer lang in Nederland gekweekt doch steeds onder de foutieve naam 'Pallida'.
De echte 'Pallida' heeft bleke bloemen en wordt in Nederland praktisch niet gekweekt.
Om een onderscheid te maken tussen deze twee klonen heeft de veel in ons land gekweekte, zeer mooie, paarsbloeiende vorm de naam 'Pallas' gekregen, die hier voor het eerst wordt gepubliceerd.
Opgemerkt dient te worden dat hetgeen hier en daar als "Type" of "Tape" voorkomt, hierop zeer veel gelijkt maar minder goed is en dus uit het sortiment kan verdwijnen.

'PALLIDA' (Maxwell & Beale 1927) — juli–sept., 30 cm
Bloemen zeer licht (bleek) lavendelrose; groeiwijze recht opgaand.
Wordt in de kwekerijen wel verward met de er op gelijkende 'Apple Blossom'.
Beide zijn in Nederland zeer zeldzaam.
N.B. Hetgeen in zeer grote aantallen onder 'Pallida' in ons land wordt gekweekt is 'PALLAS' (zie aldaar).

* * * 'P. S. PATRICK' (Maxwell & Beale 1928) — aug.–sept., 40 cm
Bloemen levendig dieppaars, lange trossen; forse, slank opgaande groeiwijze.
De mooiste in deze kleur.

'ROSABELLA' (G. M. Post) — juli–aug., 15 cm
Volgens de literatuur met roserode bloemen, volgens Letts zalmrose. Kan worden beschouwd als een laag groeiende 'C. G. Best'.
Het materiaal van de Nederlandse kwekerijen is identiek met 'C. D. Eason' doch soms ook met 'Rosea'.

* * 'ROSEA' — juni–sept., 25 cm
Bloemen helder karmijnrose; dichte, bossige groeiwijze.
Zeer oude, tamelijk winterharde cultivar; vermoedelijk uit verscheidene rose bloeiende vormen bestaand.
Wordt in Nederland veel gekweekt doch meestal als 'Atrorubens' of 'Rosabella'.

o 'ROSE QUEEN' (Daisy Hill Nurseries) — aug.–sept., 35 cm
Bloemen zalmkleurig rose, lange trossen; groeiwijze door de gedeeltelijk liggende takken, slordig en slap. 'C. G. Best' is beter.

'SPLENDENS' (G. Arends) — juli–aug., 30 cm
Volgens de literatuur met dieprose bloemen.
Het in Nederland onder deze naam gekweekte materiaal is allemaal 'C. D. Eason'. Vermoedelijk is 'Splendens' een later gegeven naam; deze zou dus als een synoniem van 'C. D. Eason' kunnen worden beschouwd.

o 'VELVET NIGHT' (Maxwell & Beale 1957) — juli–sept., 40 cm
Bloemen zwartachtig purperrood; groeiwijze opgaand.
De lager groeiende, iets donkerder en rijker bloeiende 'Katinka' verdient de voorkeur.

o 'W. G. NOTLEY' (Maxwell & Beale) — juli–sept., 25 cm
Bloemen paars, in vier segmenten verdeeld (gespleten bloemkroon); groeiwijze zeer breed met gedeeltelijk liggende takken. Curiositeit.
Werd door G. Krüssmann ten onrechte beschreven als een hybride tussen twee geslachten, namelijk *Ericalluna bealeana* 'W. G. Notley', evenals de cultivars 'Schizopetala' en 'Winifred Whitley'.

* **Erica × darleyensis** (Engeland ca. 1898)
(*Erica carnea* × *E. mediterranea*)
syn. *Erica mediterranea hybrida*
Erica hybrida darleyensis
Erica darleyensis 'Böhlje'
Erica darleyensis 'Darley Dale'

Hybride tussen *Erica carnea* en de in ons land niet winterharde *E. mediterranea*. De groeiwijze is door invloed van deze laatste forser dan die van *E. carnea*, terwijl de vorstresistentie minder groot is.
Bladeren in kransen van 4, lijnvormig, kaal. Bloemen in okselstandige, langwerpige trossen, knikkend. Bloeitijd (november–) december–mei.

De kloon die in cultuur is, verkreeg bij de keuring één waardester. Hij groeit vrij compact, 40 cm hoog en bloeit rijk. In Engeland is hiervoor de cultivarnaam 'Darley Dale' voorgesteld.
Hetgeen wordt gekweekt als *E. darleyensis* 'Böhlje' is hieraan volkomen gelijk. In kwekerijen wordt vaak de misleidende naam *E. mediterranea hybrida* gebezigd.

CULTUURVARIËTEITEN:

o 'ARTHUR JOHNSON' — dec.–mei, 50 cm
Bloemen zuiver paarsrose; hoge, losse groeiwijze, min of meer slordig.
De mooiste kleur in deze groep maar niet voldoende winterhard.

o 'ERECTA' (Kayser & Siebert 1940) — dec.–mei (–juni), 50 cm
Bloemen paarsrose; groeiwijze opgaand met slappe takken. Niet winterhard.

o 'GEORGE RENDALL' (Maxwell & Beale) — dec.–mei., 40 cm
Bloemen paarsrose; loof bronsgeel uitlopend, later groen, 's winters donker bronskleurig; bossige, tamelijk compacte groeiwijze.

* 'SILBERSCHMELZE' — syn. 'Molten Silver' — (G. Arends 1937) — nov.–mei, 40 cm
Bloemen wit; loof grijsachtig groen, 's winters donker bronsgroen; groeiwijze dicht en vrij compact. Redelijk winterharde vorm.
Als synoniemen kunnen 'Alba', 'Silver Beads', 'Silver Bells', 'Silver Mist', 'Silver Star' en 'Snowflake' nog worden toegevoegd.

o **Erica mackaiana** — W.-Europa (Ierland, Spanje en Portugal)
syn. *Erica mackaii*
Erica tetralix 'Mackaiana'

Liggend tot opgaand struikje, 10–30 cm, in Spanje en Portugal soms tot 80 cm. Bladeren elliptisch, in kransen van 4, behaard. Bloemen in opeen gedrongen, eindstandige trosjes, licht mauverose, talrijk. Bloeitijd juli–september.
Een steriele of vrijwel steriele soort die zich vegetatief vermenigvuldigd en tot voor kort werd aangezien voor een hybride, maar ook wel als een vorm van *E. tetralix*. Thans wordt hij als een soort opgevat die slechts op enkele plaatsen in Europa voorkomt. Werd voor het eerst in Craiggamore (Ierland) door William M'Alla gevonden en genoemd naar J. C. Mackay, destijds hortulanus van de botanische tuin te Dublin.
Erica mackaiana is in ons land zeer vorstgevoelig en wordt daarom zeer weinig aangeplant. Liefhebbersplant.
Een hybride van *E. mackaiana* en *E. tetralix* is *E.* × *praegeri*, genoemd naar Dr. Robert Lloyd Praeger (een Ierse botanist), die *E. mackaiana* als een soort beschreef.

CULTUURVARIËTEITEN:

o 'LAWSONIANA' — juli–sept., 15 cm
Bloemen licht mauverose, talrijk; groeiwijze kruipend, laag. Zeer zacht.

o 'PLENA' — syn. 'Crawfordii' — juli–sept., 15 cm
Bloemen helder lilarose, zeer gevuld; brede, kruipende groeiwijze. Zeer mooi doch bijzonder vorstgevoelig

Erica mediterranea — W.-Europa (W.-Ierland, Z.-Frankrijk, N.-Spanje en Portugal)
syn. *Erica hibernica*
Erica erigena
Erica carnea occidentalis

Hoge, opgaande struik van 50 tot 180 cm. Bladeren in kransen van 4, lijnvormig, kaal. Bloemen op die van *E. carnea* gelijkend, talrijk. Bloeitijd januari–april, in Nederland april–mei.
Erica mediterranea komt niet, zoals de naam suggereert, voor in het Middellandse Zeegebied maar heeft slechts een klein verspreidingsgebied in het atlantische gebied van W.-Europa.

Deze hooggroeiende soort is in Nederland niet winterhard. Hij wordt echter wel gekweekt voor de export naar Engeland. De veel gekweekte, winterharde *E. darleyensis* is een bastaard van deze soort met de zeer vorstresistente *E. carnea*.

CULTUURVARIËTEITEN:

o 'BRIGHTNESS' — apr.–mei, 35 cm (in Engeland: 90 cm)
Bloemen licht paarsrose; bladeren bronskleurig groen; groeiwijze opgaand, dicht. Zeer zacht.

o 'HIBERNICA' — apr.–mei, (in Engeland: 120 cm)
Bloemen bleek paarsrose; bladeren grijsgroen; groeiwijze opgaand, vrij dicht. Zeer zacht.
Hetgeen onder deze naam in Nederland voorkomt is de hoger en losser groeiende 'Superba'.

o 'SUPERBA' — apr.–mei, 50 cm (in Engeland: 180 cm)
Bloemen bleek paarsrose; bladeren licht grijsgroen; krachtige, opgaande groeiwijze. Zeer zacht.

o 'W. T. RACKLIFF' (Maxwell & Beale) — apr.–mei, 20 cm (in Engeland: 60 cm)
Bloemen wit; loof heldergroen; groeiwijze breed elliptisch, zeer dicht. Vorstgevoelig.

* **Erica × praegeri**
(*Erica mackaiana* × *E. tetralix*)
syn. *Erica tetralix* 'Praegeri'
Erica praegeri 'Connemara'

Een in Connemara (Ierland) in het wild gevonden hybride. Struikje tot 25 cm hoogte met breed opgaande takken, los. Bladeren in kransen van 4, elliptisch, donkergroen. Bloemen mauverose, zeer talrijk. Bloeitijd juli–oktober.
In Engeland wordt voor deze, als kloon gekweekte vorm, de cultivarnaam 'Connemara' voorgesteld.
Erica praegeri is in Nederland matig winterhard. Hij verkreeg bij de keuring één waardester.

CULTUURVARIËTEITEN:

In Engeland worden sinds kort enkele in Ierland gevonden hybriden van *E. mackaiana* en *E. tetralix* als kloon gekweekt. Deze zijn echter nog niet benaamd.

o **Erica 'Stuartii'** (1920)

Struikje tot 30 cm met breed opgaande takken. Bladeren donker dofgroen, klein. Bloemen klein, mauvekleurig rose met opvallende, bruinzwarte helmknoppen. Liefhebbersplant. In Nederland reeds lang gekweekt en redelijk winterhard.

De herkomst van deze typische plant is niet met zekerheid bekend. De mening dat het een hybride zou zijn van *E. mackaiana* en *E. mediterranea* is thans verworpen. Genoemd naar de Engelsman Dr. Charles Stuart.

o **Erica terminalis** — Z.-Europa en Afrika (Marokko)
syn. *Erica stricta*
Erica corsica

Struik tot 160 cm met regelmatig vertakte, rechtopgaande twijgen. Bladeren smal, zwak behaard. Bloemen talrijk, 4–6 mm lang, in eindstandige bloeiwijze, paarsrose. Bloeitijd juli–september.

Erica terminalis in Nederland redelijk winterhard; is beter tegen ons klimaat bestand dan de eveneens hooggroeiende *E. arborea* 'Alpina'. Kan hier tot een hoogte van circa 1 meter uitgroeien. Wordt in Engeland als heg aangeplant en gedijt zelfs op iets kalkhoudende, leemachtige gronden.

Erica tetralix — "Dopheide" — Europa

Heester, in het wild tot 60 cm hoogte, in cultuur niet hoger dan 30–40 cm met dunne, opstijgende, behaarde takken.
Bladeren meestal in 4-tallige kransen, langwerpig tot breed elliptisch, 3–6 mm lang, behaard (vaak met klierharen). Bloemen urnvormig, 5–8 mm lang, in eindstandige, 4–12 bloemige, schermvormige trossen, knikkend en naar één zijde gericht, in het algemeen mauverose, soms karmijnrose, zuiver rose of wit. Bloeitijd juni–september (–oktober).
De soort beperkt zich hoofdzakelijk tot westelijk Europa en wel Midden-Noorwegen, Z.-Zweden, Groot-Brittannië, Ierland, Denemarken, het gebied om de Oostzee, N.W.-Duitsland, Nederland, België, N.- en W.-Frankrijk tot Midden-Portugal en Spanje; in N.-Amerika ingeburgerd.

Erica tetralix en *Calluna vulgaris* (zijn behalve *E. cinerea* op enkele plaatsen in Limburg,) de enige twee heidesoorten van de Nederlandse flora. De "Dopheide" beperkt zich in hoofdzaak tot de vochtige, zure zand- en leemgronden en venige moerassen.

De winterhardheid van *E. tetralix* en de onderstaande cultivars is in grote lijnen voortreffelijk; meer aandacht zijn de beste cultivars zeker waard.

SORTIMENT: Hoewel op het vasteland van Europa enkele vormen werden gevonden, stamt toch het merendeel van het gekweekte sortiment uit Engeland. De laatste 25 jaren zijn door G. Underwood & Son, West End, Woking een vijftal zeer fraaie vormen in omloop gebracht.

CULTUURVARIËTEITEN:

* * 'ALBA' — juni–sept., 30 cm
Bloemen zuiver wit, in knop roomwit, vrij klein; loof zilvergrijs behaard (wimperharen!), ook in de winter. Mooie loofplant.
In Nederland en Engeland algemeen gekweekt, in Engeland steeds als 'Alba Mollis', hetgeen naar alle waarschijnlijkheid onjuist is.

* 'ALBA MOLLIS' — syn. 'Mollis' — juni–sept., 30 cm
Bloemen wit, vaak zeer lichtrose verbloeiend, groot; loof grijsgroen, wollig behaard (klierharen!). Oude cultivar, in Nederland algemeen bekend.
Het materiaal dat op de Engelse kwekerijen en in collecties onder deze naam voorkomt is identiek met hetgeen in Nederland als 'Alba' wordt gekweekt.

o 'ALBA PRAECOX' — syn. 'Praecox Alba' — juni–juli, 30 cm
Bloemen wit, reeds begin juni bloeiend; loof grijsachtig lichtgroen, zacht behaard (klierharen!). 'Alba' en 'Alba Mollis' zijn veel mooier.

* 'CON UNDERWOOD' — syn. 'Constance Underwood' — (Underwood ca. 1950) — juli–sept., 35 cm
Bloemen dof karmozijnrood, talrijk; loof grijsgroen. Gezonde plant.

o 'DAPHNE UNDERWOOD' (Underwood 1953) — juni–aug., 25 cm
Bloemen helder karmijnrose, zeer talrijk. Tamelijk zwakke plant.

* 'HELMA' (Zwijnenburg 1967) — juli–sept., 40 cm
Bloemen mauverose, naar alle zijden gericht (!); groeiwijze recht opgaand, hoog. Nieuw.
Zeer rijk bloeiende vorm. Door fa. P. G. Zwijnenburg te Boskoop gevonden en in de handel gebracht.

* 'HOOKSTONE PINK' (Underwood 1953) — juni–sept., 40 cm
Bloemen zuiver lichtrose; loof zilvergrijs, ook in de winter; sterke opgaande groeier. Bijzonder rijk bloeiende cultivar.

* * 'KEN UNDERWOOD' (Underwood 1951) — juni–sept., 30 cm
Bloemen karmijnkleurig roserood, zeer talrijk; loof grijsgroen. Zeer mooi.

* 'L. E. UNDERWOOD' (Underwood ca. 1937) — juli–sept., 30 cm
Bloemknoppen bruinrood; bloemen abrikooskleurig lichtrose; loof heldergroen. Niet ieder jaar overvloedig bloeiend.

o 'MARY GRACE' (Maxwell & Beale 1936) — juni–sept., 25 cm
Bloemen mauverose, in segmenten verdeeld (gespleten bloemkroon); loof grijsgroen. Curiositeit.
Soms onder de niet in de literatuur vermelde naam 'Jean Liddle' voorkomend.

o 'ROSEA' — juni–sept., 30 cm
Bloemen zeer licht mauverose; loof groen, soms iets grijsachtig getint. Een type wilde dopheide. Wordt vaak onder de naam 'Rubra' aangetroffen.

'RUBRA' — juli–okt., 20 cm
Volgens de Engelse literatuur een cultivar met mooie rode bloemen en compacte groeiwijze.
Het in Nederland gekweekte materiaal is allemaal 'Rosea'. Het materiaal dat onlangs als 'Rubra' uit Duitsland werd geimporteerd is bijna zeker de nieuwere 'Con Underwood'.

o 'TINA' (Zwijnenburg 1967) — aug.–sept., 30 cm
Bloemen licht paarsrood; loof zilverachtig grijsgroen, ook in de winter.
In Nederland gevonden en in de handel gebracht door fa. P. G. Zwijnenburg te Boskoop. Nieuw. De door Underwood verspreide cultivars zijn mooier van kleur.

Erica vagans — Europa

Struik in het wild tot 80 cm hoogte, de cultuurvormen meestal lager met opstijgende of rechtopstaande, kale takken. Bladeren in kransen van 4 of 5 ,lijnvormig, 7–10 mm lang, kaal. Bloemen in cylindervormige, rijkbloemige, soms tot 25 cm lange trossen, okselstandig, breed klokvormig, 3–4 mm, lichtrose, mauvelila, roserood of wit. Bloeitijd juli–september (–november).
Deze soort komt voor in Z.W.-Engeland (Lizard, Cornwall), W.- en Midden-Frankrijk tot N.-Portugal en N.-Spanje.

Zeer nauw verwant aan *E. vagans* is *E. manipuliflora* (syn. *E. verticillata*), doch deze soort heeft zijn verspreidingsgebied in oostelijk Z.-Europa, Klein-Azië en tot in de Libanon.

Erica vagans is in Nederland niet erg winterhard, hoewel de ene cultivar veel vorstresistenter is dan de andere.

CULTUURVARIËTEITEN:

o 'ALBA' (Engeland 1818) — juli–sept., 35 cm
Bloemen wit, enigszins rose getint. De roomwitte 'Lyonesse' is beter.

o 'CARNEA' — juli–sept., 40 cm
Bloemen zeer lichtrose, bijna wit. Als éénjarige plant praktisch niet bloeiend, dit in tegenstelling tot 'Pallida'.

* * 'DIANA HORNIBROOK' — juli–sept., 30 cm
Bloemen roserood; groeiwijze tamelijk compact.
Gelijkt zeer veel op 'Mrs. D. F. Maxwell'; de kleur is iets lichter en de bloei valt 2–3 weken vroeger. Zeer mooie nieuwigheid.

o 'GEORGE UNDERWOOD' (Underwood) — aug.–sept., 40 cm
Bloemen zalmrose, lange trossen; sterke groeier. Nieuw.

o 'GRANDIFLORA' — syn. 'Multiflora Grandiflora' — aug.–okt., 75 cm
Bloemen bleekrose, zeer lange, ijle trossen; groeiwijze krachtig, ijl en hoog. Hetgeen in Nederland als 'Rosea' in grote aantallen wordt gekweekt is deze fors groeiende 'Grandiflora'.

'HOLDEN PINK' — aug.–sept., 30 cm
Bloemen zeer lichtrose, in dikke, rijkbloemige trossen. Niet gekeurd.
Wordt in Nederland weinig gekweekt. Lijkt een verbetering van de lichtrose 'Carnea' en 'Pallida'.

'KEVERNENSIS ALBA' — aug.–sept., 30 cm
Bloemen zuiver roomwit, in spichtige uitstaande aartjes.
Hoewel hier en daar gekweekt is hij nog niet gekeurd. De bloemkleur is gelijk aan die van 'Lyonesse', doch de groei is compacter en breder.

* * 'LYONESSE' (Maxwell & Beale 1925) — juli–sept., 30 cm
Bloemen zuiver roomwit; loof heldergroen. De beste wit bloeiende cultivar.

* * * 'MRS. D. F. MAXWELL' (Maxwell & Beale 1925) — aug.–okt., 35 cm
Bloemen diep roserood; groeiwijze tamelijk dicht en compact. Zeer fraaie, veel gekweekte cultuurvariëteit.

o 'NANA' — aug.–okt., 20 cm
Bloemen roomwit met roodbruine helmknoppen; loof fijn en vooral in de winter geelachtig groen; groeiwijze zeer dicht en gedrongen. Dwergvorm.

o 'PALLIDA' — juli–sept., 45 cm
Bloemen bleekrose. Als éénjarige plant rijk bloeiend in tegenstelling tot de cultivar 'Carnea'.

o 'PYRENEES PINK' (Underwood) — aug.–okt., 35 cm
Bloemen zalmrose, iets donkerder dan 'St. Keverne', later lichter. Nieuw.

'ROSEA' — aug.–sept., 40 cm
Bloemen zuiver zachtrose.
Het materiaal in de Nederlandse kwekerijen is de hoger groeiende 'Grandiflora'. Als het uit Engeland geimporteerde materiaal van 'Rosea' de echte is, zal dit later eventueel worden verspreid.

o 'RUBRA' — syn. 'Purpurea' — aug.–nov., 40 cm
Bloemen paarsrose, lange trossen; groeiwijze los en zeer spreidend. Vorstgevoelig.

* * 'ST. KEVERNE' — syn. *kevernensis* — (1914) — aug.–sept., 35 cm
Bloemen zuiver zalmrose; groeiwijze tamelijk compact.
Mooie, veel gekweekte cultivar. Vormt soms takken met lichter gekleurde bloemen. Bij de vermeerdering dient men hier steeds op te letten.

o 'VIRIDIFLORA' — aug.–sept., 30 cm
Bloemen lichtrose, zelden aanwezig. In de oksels van de bladeren worden massa's zeer kleine, lichtgroene twijgjes gevormd die met enige fantasie op groene bloemen gelijken, vandaar de naam 'Viridiflora'. Curiositeit.

Erica × watsonii
(*Erica ciliaris* × *E. tetralix*)
syn. *Erica hybrida* 'Watsonii'
Erica ciliaris 'Watsonii'
Erica mackaiana 'Watsonii'
Erica tetralix 'Watsonii'
Erica watsonii 'Truro'

Een bastaard die ongeveer het midden houdt tussen de beide ouders, maar die *E. tetralix* het meest nabij komt.
De eerste hybride werd vele jaren geleden in het wild door H. C. Watson nabij Truro in Engeland gevonden. Voor deze kloon wordt nu in Engeland de cultivarnaam 'Truro' voorgesteld.

De hele watsonii-groep is door de geringere winterhardheid voor Nederland minder geschikt. De er op gelijkende *E. tetralix*-cultivars zijn daarom veel belangrijker.

CULTUURVARIËTEITEN:

o 'DAWN' — syn. E. hybrida 'Dawn' — (Maxwell & Beale) — juli–okt., 25 cm
Bloemen mauverose; twijgtopjes in het voorjaar geel, later geelachtig groen. Van 'H. Maxwell' te onderscheiden door de klierachtige beharing.

o 'F. WHITE' (Maxwell & Beale) — juli–nov., 25 cm
Bloemen wit, rose zweem nabij de top; loof lichtgroen. Eén van de laatst bloeiende van de in Nederland gekweekte Erica's.

o 'GWEN' (Maxwell & Beale) — juni–okt., 20 cm
Bloemen zeer licht mauverose; loof dof donkergroen; lage groeier.

* 'H. MAXWELL' — syn. E. hybrida 'H. Maxwell' — (Maxwell & Beale) — juli–okt., 35 cm
Bloemen helder mauverose, talrijk; twijgtopjes in het voorjaar bronsgeel tot bronskleurig oranjerood. Van de cultivar 'Dawn' te onderscheiden door de normale wimperharen.

'RACHEL' (Maxwell & Beale) — juli–okt., 25 cm
Bloemen mauvekleurig; loof donker grijsachtig groen. Niet gekeurd; sinds kort in Nederland.

s **Erica × williamsii** (Engeland 1910)
(*Erica tetralix* × *E. vagans*)
syn. *Erica williamsiana*
Erica vagans 'Williamsii'
Erica williamsii 'P. D. Williams'

Breed groeiend struikje tot 20 cm. Bladeren lichtgroen, klein; twijgtopjes vooral in het voorjaar goudgeel. Bloemen mauverose, in korte, cylindervormige trosjes, juli–oktober. In Nederland reeds lang gekweekt en goed winterhard. Als bodembedekker te gebruiken.

Erica williamsii is een in Engeland gevonden natuurlijke hybride. In Engeland wordt voor deze kloon de cultivarnaam 'P. D. Williams' voorgesteld.

CULTUURVARIËTEIT:

o 'GWAVAS' (G. Waterer ca. 1925) — juli–okt., 20 cm
Bloemen bleek mauverose; loof fijner en geelgroen uitlopend. Geen verbetering van de vorige.

NIEUWE ERICA'S

(nog niet gekeurd)

Van de onderstaande, merendeels Engelse nieuwigheden, worden sinds kort enkele cultivars in Nederland gekweekt. Beschrijvingen volgens opgave van winners of uit de literatuur.

Cultivars:		*Winner:*	*Bloemkleur:*	*Bloeitijd:*	*Groeiwijze:*	*Opmerkingen:*
E. carnea	'Ann Sparkes'	Sparkes	diep paarsrood	febr.–mrt.	breed	loof bronsgeel
—	'December Red'	Roots	zachtrose	dec.–febr.	breed	
—	'Foxhollow Fairy'	Letts	roomkl. rose	jan.–mrt.	breed	loof zalmkl.
—	'Lesley Sparkes'	Sparkes	diep paarsrose	dec.–febr.	breed	
—	'Pink Spangles'	Treseder	dieprose	jan.–mrt.	breed-opg.	
E. ciliaris	'Corfe Castle'	Osmond	licht zalmrood	aug.–okt.	opgaand	
—	'David McClintock'	Aldenham	wit/paarsrose	juli–okt.	opgaand	bicolor
—	'White Wings'	Letts	wit	juli–okt.	breed-opg.	sport
E. cineria	'Cindy'	Letts	zuiver paars	juli–sept.	opgaand	
—	'Contrast'	Letts	zwartrood	?	breed-opg.	
—	'Duncan Fraser'	Knap Hill	wit-rose	juli–aug.	opgaand	
—	'Foxhollow Mahogany'	Letts	bruinrood	juli–sept.	opgaand	
—	'Fred Corston'	Knap Hill	zalmrose	aug.–sept.	opgaand	
—	'My Love'	Letts	lichtpaars	?	?	
—	'Newick Lilac'	Hardwick	donkerlila	juli–sept.	opgaand	
—	'New Salmon'	Delaney & Lyle	zalmrose	juli–aug.	opgaand	
—	'Old Rose'	Letts	zalmrose	juni–juli	zeer breed	
—	'Pink Ice'	Letts	zilverig rose	juni–sept.	gedrongen	
—	'Purple Beauty'	Letts	zuiver paars	juni–okt.	breed-opg.	
—	'Snow Cream'	Sparkes	wit	juni–juli	gedrongen	loof roomkl.
—	'Tilford'	Slocock	roserood	aug.–sept.	opgaand	
—	'Tom Waterer'	Knap Hill	roserood	juli–aug.	opgaand	
—	'Violetta'	Plants. Driebergen	violetpaars	juli–aug.	opgaand	
—	'Vivienne Patricia'	Letts	mauvepaars	juli–aug.	breed-opg.	
E. darleyensis	'Ghost Hills'	Brummage	paarsrood	dec.–apr.	opgaand	
E. vagans	'Birch Glow'	Ingwersen	diep roserood	aug.–okt.	breed-opg.	
—	'Summertime'	Sl. Donard	zachtrose	aug.–okt.	opgaand	

LITERATUUR:

Beijerinck, W., 1940. Calluna, a monograph on the Scoth Heather; Verh. 38, Nr. 4; Kon. Ned. Akad. van Wetenschappen.

Boom, B. K., 1965. Nederlandse Dendrologie, ed. 5.

Chapple, Fred. J., 1964. The Heather Garden.

Hansen, Irmgard, 1950. Die europäischen Arten der Gattung Erica L. Botanische Jahrbücher, Band 75, Heft 1.

Johnson, A. T., 1955. Hardy Heaths.

Krüssmann, G., 1959. Handbuch der Laubgehölze.

Laar, H. J. van de, 1968. Calluna vulgaris. Dendroflora Nr. 5.

Letts, John F., 1966. Hardy Heaths & The Heather Garden.

Maxwell, D. F. & Patrick, P. S., 1966. The English Haether Garden.

McClintock, David, 1969. A guide to the naming of plants.

Ooststroom, S. J. van en Reichgelt, Th. J., 1961. Ericaceae in Flora Neerlandica, deel 4, afl. 1.

The Heather Society, 1964 t/m 1969. Year Books.

Zwijnenburg, fa. P. G., 1969. Sortimentslijst van Ericaceaën.